

**SURXONDARYO VILOYATIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY
TADBIRKORLIKNING IQTISODIYOT TARMOQLARIDAGI ASOSIY
KO'RSATKICHLARI HAJMINING STATISTIK TAHLILI**

Fayziyeva Aziza Azamat qizi

Termiz davlat universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya. Hozirgi kunda kichik biznes subyektlarisiz iqtisodiyotni tassavur qilib bo'lmaydi. Kichik korxonalar nafaqat mamlakatimiz iqtisodiyotida, balki xorijiy mamlakatlar iqtisodiyotida ham muhim ahamiyatga ega. Kichik korxonalarining mamlakatimizdagi ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati judayam katta. Jumladan, mamlakatimizdagi soliq to'lovlarning va bandlikning katta qismi aynan kichik biznes subyektlari tomonidan ta'minlanadi. Xorijiy mamlakatlar tajribasiga nazar tashlaydigan bo'lsak, Germaniya, Xitoy kabi davlatlarning 70-80% bandligi aynan kichik korxonalar xissasiga to'g'ri keladi.

Kalit so'zlar: kichik korxonalar, sanoat, eksport, import, qurilish, savdo.

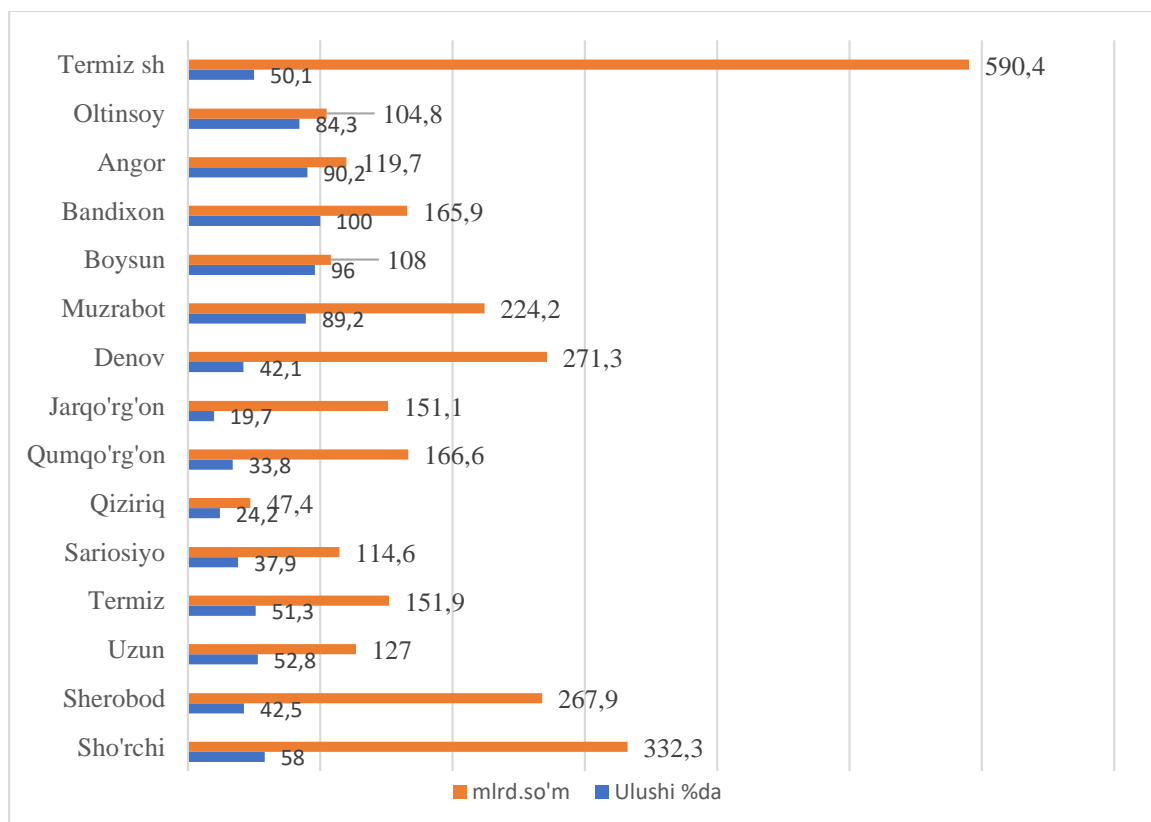
Dastlabki ma'lumotlar bo'yicha 2023-yilning yanvar-sentabr oylarida viloyat korxonalari tomonidan 5931,3 mlrd so'mlik sanoat mahsulotlari ishlab chiqarilgan bo'lib, uning 4137,3 mlrd so'mi aynan kichik biznes subyektlariga to'g'ri keladi.

1-jadval. Surxondaryo viloyatidagi kichik biznes subyektlari tomonidan sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi (mlrd.so'm)

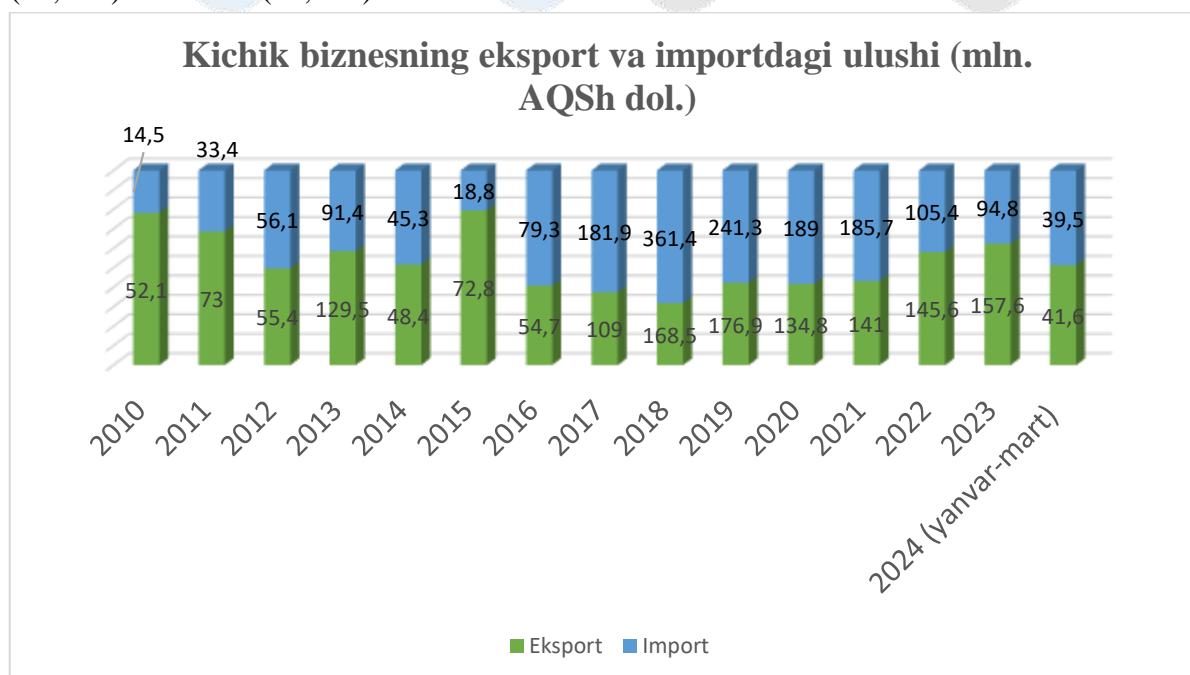
Yillar	Sanoat (mlrd so'm)
2010	192,3
2011	296,5
2012	362,9
2013	449,2
2014	608,2
2015	747,6
2016	995,7
2017	1204,6
2018	1558,6
2019	1736,4
2020	2413,2
2021	3378,6
2022	3066,0
2023	4137,3
2024 (yanvar-mart)	1150,6

Bugungi kunda viloyatda 3213 ta sanoat korxonalari faoliyat ko'rsatmoqda, shundan 473 tasi (ro'yxatdan o'tgan korxonalar umumiy sonining 14,7%i) Termiz shahriga, 369 tasi (11,5%) Denov tumaniga, 242 tasi (7,5%) Sariosiyo tumaniga, 231 (7,2%) Sho'rchi tumaniga va 223 tasi (6,9%) Qumqo'rg'on tumaniga to'g'ri kelmoqda.

Sanoat mahsulotlari ishlab chiqarishning hududlar kesimidagi ulushi 2023-yil

Hududlar bo'yicha sanoat sohasining yuqori ulushini Bandixon (100,0 %), Boysun (96,0 %), Angor (90,2 %), Muzrabot (89,2 %) va Oltinsoy (84,3 %) tumanlari tashkil etadi. Qurilishda Angor (100,0 %), Boysun (100,0 %), Denov (100,0 %), Muzrabot (100,0 %), Termiz (100,0 %), Sherobod (100,0 %), Sho'rchi (100,0 %), Oltinsoy (99,7 %) va Uzun (100,0 %) tumanlari tashkil etadi. Xizmatlar sohasida Bandixon (83,6 %), Qiziriq (81,3 %), Muzrabot (80,1 %), Boysun (79,9 %), Oltinsoy (77,9 %) va Angor (76,1 %) tumanlari tashkil etadi. Investitsiyada Sherobod (94,7 %), Angor (90,7 %), Muzrabot (90,1 %), Bandixon (87,6 %), Qiziriq (84,0 %), Oltinsoy (80,3 %) va Denov (79,0 %) tumanlari tashkil etadi.

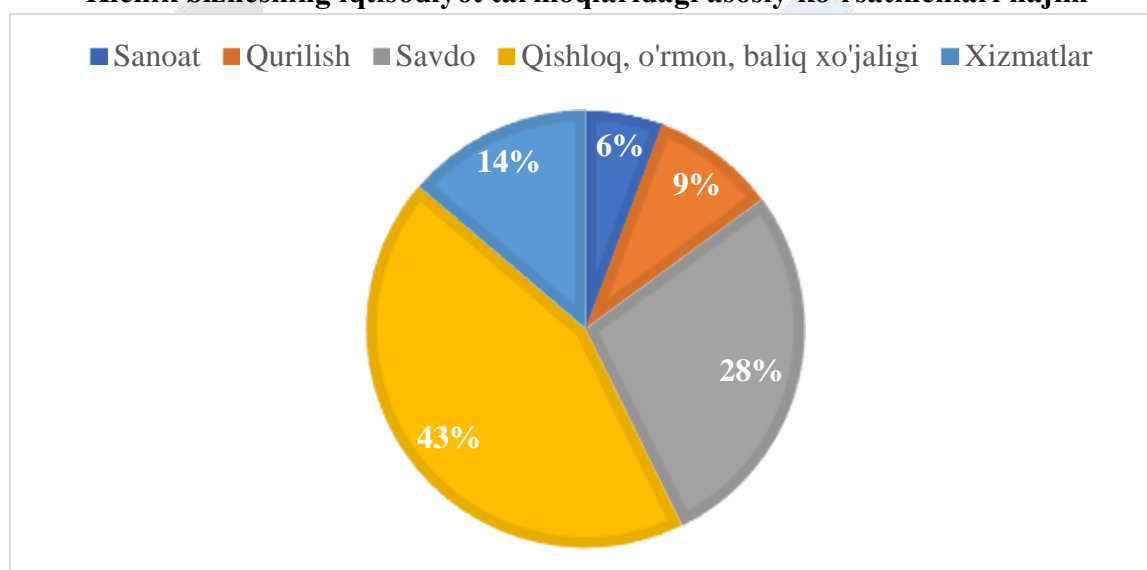
2023- yil yanvar-sentabr oylarida hududlar bo'yicha kichik tadbirkorlik subyektlari tomonidan amalga oshirilgan mahsulot (ishlar va xizmatlar) eksportining jamiga nisbatan eng

ko'p ulushi Boysun tumanida - 100,0 %, Qiziriq tumanida - 100,0 %, Bandixon tumanida - 100,0 %, Muzrabot tumanida - 100,0 %, Sariosiyo tumanida - 100,0 %, Oltinsoy tumanida - 97,8 % va Sherobod tumanida - 90,2 % ni eng past ko'rsatkich Sho'rchi tumanida - 33,8 % ni tashkil etdi.

2023- yilning yanvar-sentabr oylarida import hajmi 87 171,0 ming AQSH dollarini va 2022- yilning mos davriga nisbatan 71,2 % ni tashkil etdi. Import tarkibida eng katta ulush, mashinalar va transport asbob-uskunalari (46,4 %), oziq-ovqat mahsulotlari va tirik hayvonlar (24,9 %), hamda sanoat tovarlari (18,9 %) hisobiga to'g'ri keldi.

2023- yil yanvar-sentabr oylarida tashqi savdo aylanmasida tovarlar va xizmatlar eksporti bo'yicha asosiy hamkorlarimiz Afg'oniston, Pokiston, XXR, Rossiya, Qozog'iston, Turkiya va Tojikiston kabi davlatlar bo'lgan. Ularning umumiy eksportdagi ulushi 92,3 % ni tashkil etdi.

Kichik biznesning iqtisodiyot tarmoqlaridagi asosiy ko'rsatkichlari hajmi

Hududlar kesimida kichik tadbirkorlik subyektlarining eng ko'p bajarilgan qurilish ishlari hajmi Termiz shahri (1 359,9 mlrd. so'm), Denov (549,4 mlrd. so'm), Boysun (348,4 mlrd. so'm), Sariosiyo (338,5 mlrd. so'm), Jarqo'rg'on (337,1 mlrd. so'm), Termiz (294,3 mlrd. so'm), Sherobod (337,1 mlrd. so'm), Angor (233,5 mlrd. so'm) va Muzrabot (201,5 mlrd. so'm) tumanlarida qayd etildi.

Hududlar kesimida kichik tadbirkorlik subyektlarining eng ko'p xizmatlar hajmi Termiz shahri (1 393,7 mlrd. so'm), Denov tumanida (863,2 mlrd. so'm), Sariosiyo (442,9 mlrd. so'm), Jarqo'rg'on (442,8 mlrd. so'm), Sherobod (437,2 mlrd. so'm), Sho'rchi (423,2 mlrd. so'm) va Qumqo'rg'on (419,4 mlrd. so'm) tumanlari hissasiga to'g'ri keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. N. Bach Small Business Investment: The Importance of Financing Strategies and Social Networks. September 2020 International Journal of Finance & Economics
2. Maria R. R., Sugeng W., Harjum M., Andrew T. T., Robiyanto R. The role of entrepreneurship oriented finance in improving MSME performance: The demand side of the entrepreneurial finance perspective. Scopu Business, Management and accounting.
3. Н. Ю. Никитина, С. М. Корунов, А. А. Яшин, И. Д. Опарин Предпринимательство учебное пособие /; Министерство науки и высшего образования Российской Федерации, Уральский федеральный университет. – Екатеринбург: Изд-во

Урал. ун-та, 2020. – 256 с.: ил. – 100 экз. – ISBN 978-5-7996-3107-9. – Текст: непосредственный. ISBN 978-5-7996-3107-9

4. Xolmirzayev A.X. Сущность деятельности малого бизнеса и важность развития "Экономика и социум" №7(86) 2021 www.iupr.ru

5. Ergasheva Z.Sh. Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishda ijtimoiy-iqtisodiy omillarni takomillashtirish. Science and innovation International scientific journal. Vol.1, Iss. 7. 2022 y. 57-60 betlar

6. Eshmirzayev N.M, Tojiboyev O.O. Kichik biznes korxonalarini investitsiyalar yordamida rivojlantirish yutuqlari. Proceedings of International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences Hosted online from Toronto, Canada. 5 th March, 2023. 152-157 pages.

